

EVROPSKI NATURALIZEM (1870-1890):

Na splošno pomeni naravoslovno pojmovanje človeka. Poseben pomen dobi proti koncu 19. stoletja, takrat pisatelji želijo preučevati življenje in dokazovati, da je človekova usoda odvisna od naravnih zakonov: dednost, okolje, zgodovinsko okolje – doba. Skušajo dokazati, da človek nima kaj dosti vpliva na svoje življenje. Življenje prikazuje grobo stvarno. Naloga umetnosti ni več tako estetska. Osredotočajo se na najbolj obrobne sloje ljudi, bedo, prostitucijo, alkoholizem... Predvsem prikazujejo delavce, prostitutke, bolnike, rudarje, služkinje – tabu teme. Z takšnim pisanjem so takrat doživeli veliko kritik. Najbolj se je razvijala **epika**- romani in novele, nekaj pa tudi **dramatike**. Začetnik naturalizma je Emile Zola, zelo pomemben pa je tudi Guy de Maupassant (Nakit-od lani), oba sta Francoza, Predstavniki so tudi Henrik Ibsen in August Strindberg. **Slovenski naturalisti** so: Fran Bovekar (v krvi), Rado Murnik, Zofka Kveder, Alojz Kraigher. Znan srbski naturalist je Borisav Stanković (nečista kri). Nečista kri je izrazito realističen roman, ki govori o ženski, ki je povsem odvisna od moža – patriarhalen.

EMILE ZOLA: BEZNICA (1840-1902):

Zola je izhajal iz rezmeroma premožne družine. V prvem delu življenja je bil časnikar, kasneje pa pisatelj. Izdal je cikel 20 romanov **Rougon-Macquartovi**. Rougonovi so v visoki družbi in bogati, Macquartovi pa revni. Eden od romanov (7 roman) v tem ciklu je tudi **Beznica**. Glavna oseba je 22-letna Gerwaise, ki izhaja iz družine Macquartovih. Je zelo lepa in marljiva, a ima manjšo hibo, saj šepa. Doma jo oče veliko pretepa. Na podeželju spozna Lautierja, in se z njim preseli v Pariz, kjer živita zelo potrošno, a jima kmalu zmanjka denarja, zato se preselita v revno območje, kjer Gerwaise dobi službo kot perica. Lautier išče delo, a ga ne dobi, zato začne zahajati v beznice in se počasi vdajati alkoholu. Rodijo se jima 3 otroci, a mora Gerwaise za vse skrbeti sama. Lautier jo zapusti zaradi druge ženske in tako Gerwaise ostane sama. Ima pridnega sosedo Coupuoja, ki je klepar. Z njim se poroči, in sčasoma tudi življenje postane boljše, in začneta varčevati, da bi Gerwaise odprla svojo pralnico. Zgodi se nesreča – Coupuo je padel s strehe in se zelo poškodoval, in tako je bil ves prihranjen denar porabljen za njegovo zdravljenje. Tudi Coupo, kakor pred njim Lautier se je vdal alkohol. Rodila se jima je hčerka Nana, ki je prepuščena ulici (kasneje postane prostitutka), Coupo pa je vedno večkrat pijan. Z Lautierjem postaneta pivska prijatelja, in kmalu se Lautier preseli knjim, tako da si sedaj Gerwaise delita 2 možka. Ona nima več takšne moči kot nekoč in slabo opravlja delo, kmalu ga še celo izgubi. Začne prosjačiti, piti in se prodajati. Konča sestradana in v popolni bedi, to pa ugotovijo šele ko iz njihovega stanovanja začne zaudarjati po mrtvem. To se je takrat zgodilo veliko ljudem v tistem predelu Pariza. Proti koncu življenja Gerwaise tudi ni več čisto prisebna. Deloma dednost, deloma pa okolje jo pahneto v bedo. Zgodba je pripovedovana v **naturalističnem slogu** – zelo natančno, stvarno, neposredni izrazi...

Ko je Gerwaise v življenju šlo dobro je želela revnim sosedom pripraviti pojedino, ker so bili večkrat lačni kot siti. Sosedje so jedli kot primitivci, kot divje živali, trgali so hrano, dobesečno žrli, se prenažirali. Vse to je naturalistični slog. Roman je socialna študija vpliva okolja na posameznika.

HENRIK IBSEN: NORA – hiša lutk:

Rodil se je v hiši očeta trgovca. Študiral je dramo in dramatikologijo. Glavnina njegovega dela so naturalistični romani. Osredotočal se je na položaj emancipirane ženske v družbi. Znani romani so: Stebri družbe, Nora – hiša lutk, Strahovi (odziv na Noro), Sovražnik ljudstva.

Glavna junaka sta Helmer in Nora. Nora je lepa mlada in zelo urejena, tudi mož jo sili, da navzven kaže ideal srečne družine. Njen mož Helmer je uspešen poslovnež, saj je direktor banke. Na začetku Ibsen prikaže Noro kot trapasto in zapravljivo, zato deluje negativno. Preden je bil Helmer na visokem položaju je bil reven delavec, ki je hudo zbolel, a za zdravljenje nista imela denarja, zato je Nora vzela kredit. Ker je bila nezaposlena je moža prosila za denar, da bi lahko odplačevala kredit. Zaplete se ko bi Helmer kmalu izgubil službo, in njegov povzpetniški sodelavec začne brskati po njuni preteklosti in odkrije kredit. Seveda to pove Helmerju, le-ta pa se zneso nad Noro. Takrat Nora vidi, da Helmerju prav nič ne pomeni, da je zanj le lutka. Odloči se, da ga bo zapustila in odšla v svet, kjer jo bodo spoštovali in bo ljudem mar zanjo. Ko je odšla je za sabo pustila tudi otroke. Stem je Ibsen izrazil idejo enakosti med moškim in žensko. To dramo so zelo kritizirali, zato je kot odziv napisal Strahove. V Strahovih je izpostavil ravno obatno situacijo kot v Nori.

STRAHOVI - 1881:

Glavne osebe so: Gospa Alvingova, sin Oswald, pastor Manders, Regina, Gospod Alving – že mrtev. Zgodba je **analitična**, je **tezna drama**.

Gospa Alvingova, vdova po stotniku Alvingu je bila ob možu pijancu in ženskarju vse življenje nesrečna. Ko je prvič po poroki spoznala kakšen je njen mož, je hotela pobegniti od njega, vendar jo je pastor Manders prepričal, da je ostala in vse življenje ustvarjala lažen videz zakonske sreče in moževga ugleda. Domov se vrne njen sin Oswald, ki ga je bila še kot otroka poslala v tujino, da nebi bil priča neurejenemu življenju svojega očeta. Gospa Alvingova se hoče znebiti vseh strahov iz preteklosti, zato ves denar, ki ji je ostal po možu, nemi za graditev otroškega zavetišča, ki bi nosilo stotnikovo ime, vendar zavetišče tik pred slavnostno otvoritvijo pogori do tal. Vsi strahovi ki jim je skušala ubežati se povrnejo, ko ji sin Oswald pove, da je neozdravljivo bolan (namiguje na sifilis, ki naj bi bil posledica očetovega razuzdanega življenja), in jo prosi naj mu da prevelik odmerek morfija, ki mu bo olajšal bolečine in ga s smrtjo odrešil.

FIN DE SIECLE (19. -20. stoletje):

L'art pur l'art → umetnost zaradi umetnosti – larpurlartisti

Pojavijo se nove literarne smeri:

- **Nova romantika:** vrača se 70 let nazaj, povdarja moč čustev, občutkov, čutnosti, duše, narave
- **Dekadenca:** se kmalu izrodi, pomeni razkroj, je v nasprotju z normami, izstopajo, razvratni motive, učinek je le estetski. Grdi, razvratni, bolni, preverzni motivi – iz grdega v lepo, visok slog, visok esteticizem
- **Simbolizem:** izražanje s pomočjo simbolov, ni neposreden pomen, bolj zapleten kot metafora, vsak razume drugače
- **Impresionizem:** trenutni vtis iz okolja, pogosto simbolni pomen, SINESTEZIJA – barve slišijo, vonje gledajo, oblake vohajo

Največkrat se te smeri mešajo med seboj, a ponavadi ena prevladuje. Začetnik novih literarnih smeri je Charles Baudelaire z zbirko Rože zla. Drugi so še Rimbaud, Verlaine, Oscar Wilde.

TUJEC: pesem v prozi, tisti ki odgovarja je tujec, konec je presenetljiv, oblaki so simbol, on je drugačen od ostalih ljudi, hrepeni po nečem višjem, nedosegljivem – podoba oblakov. Pesem je novoromantična, ker izpostavlja posameznika, ki se v tem svetu počuti odtujenega, in hrepeni po nečem kar mu ta svet nemore nuditi. Objekt samega hrepenenja poimenuje s podobo oblakov, ki lahko simbolno pomenijo nek nedosegljiv ideal, absolutno resnico in lepoto, za katero nima niti poimenovanja. Poleh noveromantike najdemo tudi simbolizem (naslov – nekdo ki se počuti tujega, zadnji verz – oblaki)

SAMOGLASNIKI: primer dekadentne pesmi. Nelogično konstruiranje besed. Edino povezavo imajo samoglasniki – glasovi. Glasove vidi – sinestezija. Po njegovi asociaciji imajo samoglasniki barve. Pesem je sonet – izpovedna. Ta izpoved je zelo simbolična, zato jo težko obnovimo.

OSCAR WILDE: SALOMA (1854-1900):

Oče je bil Irec, mati pa Italijanka. Živel je na Irski. Bil je dekadent – v umetnosti in življenju. Obtoževali so ga celo homoseksualnosti. Njegova dela so bila takrat zelo skritizirana in nerazumljiva. Šele kasneje je postal cenjen. Pisal je zgodbe za otroke, bil je esejist, pisatelj in dramatik. Njegov najbolj znan roman je Slika Doriana Graya. Ta roman je doživel veliko kritik, zato je kot odziv na kritike napisal **Salomo**.

Zagovarjal je da je umetnost sama sebi namen – larpurlartist.

SALOMA: dogajanje je postavljeno v Judejo, v 1.stoletju našega štetja. Glavne osebe so Herod, Herodidada, Saloma, Johannan (janez krstnik), mladi Sirijec, Paž.

Zgodba se odvija na Herodovem dvoru v njegovi palači. Življenje tam je bilo zelo razuzdano. Saloma je bogata, razvajena in lepa. Dobi vse kar si želi. Tudi njen oči Herod živi zelo razuzdano, zelo rad je gledal Salomo. Ona z ljudmi zelo manipulira. Ko iz vodnjaka zasliši Johannanov glas ga želi videti. Dvignejo ga iz vodnjaka, in Saloma ga začne občudovati in zapeljevati, on pa jo zavrača in prekolne. Je prvi, ki jo je kdajkoli zavrnil. Saloma se užaljeno vrne v palačo, kjer Herod želi, da mu Saloma zapleše. Obljubi ji da bo dobila vse kar si bo zaželela. Želi si Johannanovo glavo in jo po dolgem prepričevanju dobi. Ker je za Heroda to preveč, da ubiti Salomo, in stem njegov rod izumre.

Drama je po slogu in po vsebini dekadentna. Saloma in Herodiada sta zelo razuzdani, a avtor to prikaže na zelo visoki ravni esteticizma. Najdemo ogromno biblijskih besed, paralelizem, zamenjan besedni red, nasprotja, metaforike, stopnjevanja, primer. V tej drami je značilna ritmizirana proza. To je pesniški jezik. Vsaka oseba v drami omenja luno, kar je simbolni pomen, ki simbolizira smrt. Smrti je v drami veliko: Sirijec, Johannan, Saloma. Pesem ni tragedija, čeprav ima značilnosti tragedije. Drama je poetična. To so vse drame ki so bile pisane v verzih v pesniškem jeziku. V ožjem pomenu pa so to drame, ki so nastale v 20.stoletju in se ponovno vračajo k pesniškemu jeziku, ter snov jemljejo iz mitologije, zgodovine in Biblije, ter ta snov dobi simbolni pomen.